

รายงานการค้นคว้าอิสระ (แผน ข)
ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผล
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE AGRITOURISM AMONG
THE NETWORK FARMERS TO EXPAND THE PROJECT RESULTS DUE TO THE
ROYAL INITIATIVE OF KHAO CHA NGUM, KHAO CHA NGUM SUB-DISTRICT,
PHOTHARAM DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

อนุรักษ์ บัวคลี่คลาย, พานิตย์ นาขันธ์¹, รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย¹,
และปานแพร เซาว์นประยูร อุดมรักษาทรัพย์²

¹ สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

¹ Geosocial Based Sustainable Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo University

² สาขาวิชาการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

² Tourism and Hospitality Business Management, School of Tourism Development, Maejo University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคม 2) ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 3) จัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม โดยดำเนินการในลักษณะการสำรวจรวบรวมข้อมูลบริบท และศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคมของชุมชน มีการรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ร่วมกับการศึกษาดูงานต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ใกล้เคียง และดำเนินการประชุมกลุ่มร่วมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

อนุรักษ์ บัวคลี่คลาย

ผลการวิจัย พบว่า 1) บริบทของชุมชน: พื้นที่ตำบลเขาชะงุ้มส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและเนินเขา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพืชเศรษฐกิจหลัก คือ ข้าว อ้อย และมันสำปะหลัง ชุมชนมีความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม จัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ดำเนินการเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS) และผสมผสานตามแนวทางพระราชดำริ บนพื้นที่แปลงเรียนรู้หลัก 10 แปลง ซึ่งเน้นการฟื้นฟูที่ดิน และการทำปุ๋ยหมักจากวัสดุธรรมชาติ เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติจริง 2) ศักยภาพของชุมชน: จากการประเมินตามมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว พบว่ากลุ่มเกษตรกรฯ มีศักยภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก (73.05 คะแนน) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านศักยภาพการรองรับ (กายภาพ/ภูมิปัญญา) ด้านการบริหารจัดการ และด้านความตั้งใจ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีเอกลักษณ์การเรียนรู้วิถีพอเพียงที่ชัดเจน ส่วนด้านศักยภาพการให้บริการอยู่ในระดับปานกลาง จำเป็นต้องเร่งปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ป้ายสื่อความหมาย และสัญญาณอินเทอร์เน็ต เป็นต้น 3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน จากการระดมความคิดของกลุ่มเกษตรกรได้เสนอแนวทางการพัฒนาผ่านกระบวนการกลุ่มภายใต้วิสัยทัศน์ “กลุ่มเกษตรกรที่ผลิตสินค้ามาตรฐาน สร้างแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยว นำพาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น” ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ 3.1) กลยุทธ์การควบคุมปริมาณและมาตรฐานสินค้า โดยใช้หลัก PDCA 3.2) กลยุทธ์การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ พัฒนา 10 จุดเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกัน 3.3) กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดชุมชน เพื่อรองรับผลผลิตทางการเกษตรและแปรรูป และ 3.4) กลยุทธ์การเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดี มุ่งเน้นการเพิ่มรายได้และคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยั่งยืน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม การพัฒนาอย่างยั่งยืน ภูมิสังคม

Abstract

This research is qualitative study with the objective to: 1) study the community context for agritourism development based on geosocial factors; 2) assess community potential in agritourism development; and 3) establish guidelines for sustainable agritourism development for the network farmers to expand the project results due to The Royal Initiated of Khao Cha Ngum. Data were collected through surveys of community context and potential, utilizing both primary and secondary sources. The methodology included study visits to model agritourism sites in nearby areas and focus group discussions to brainstorm community tourism development ideas.

The research findings revealed that: 1) Community context: The topography of Khao Cha Ngum subdistrict primarily consists of plateaus and hills. The majority of the

population is engaged in agriculture, with rice, sugarcane, and cassava as the main economic crops. The community exhibits strong social cohesion through the Farmers' Network Group, registered as a community enterprise. They practice Organic (Participatory Guarantee Systems: PGS) and integrated farming following royal Initiatives across 10 primary learning plots. These plots focus on soil rehabilitation and natural composting, serving as learning centers where tourists can engage in hands-on activities. 2) Community potential: based on the Department of Tourism's Agritourism Quality Standards, the group's overall potential was at a "Very Good" level (73.05 points). Specifically, carrying capacity (physical/wisdom), management, and attraction aspects were at a "High" level due to their distinct identity in Sufficiency Economy learning. However, service potential was at a "Moderate" level, indicating an urgent need for infrastructure improvements, such as restrooms, interpretive signage, and internet connectivity. 3) Guidelines for sustainable agritourism development: From brainstorming sessions with farmer groups, a development approach was proposed through group processes under the following vision: "A farmers' group producing standardized goods, creating learning and tourism sites, and fostering better livelihoods." These consist of four key strategies: 3.1) Product volume and standard control strategy using the PDCA cycle (Plan-Do-Check-Act); 3.2) Tourism and learning site promotion strategy by developing 10 interconnected learning points; 3.3) Community marketing promotion strategy to support agricultural and processed products; and 3.4) Wellbeing enhancement strategy focusing on increasing income and the sustainable quality of life for farming households.

Keywords: Agritourism, The Royal Initiated of Khao Cha Ngum Project, Sustainable Development, Geosocial

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย สามารถสร้างรายได้เป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ (สุจิตรา หนูมี, 2562) และช่วยสร้างอาชีพแก่ประชาชนในประเทศได้อย่างกว้างขวาง รัฐบาลมีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยจะเห็นได้จากการบรรจุให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาและสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เป็นต้นมา และในเวลาต่อมาได้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไปสู่การ

Handwritten signature

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ อันเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืนทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม มิติทางสังคมวัฒนธรรม และมิติด้านเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้ได้ถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) จนถึง ฉบับปัจจุบัน (ศลิษา อีรานนท์ และคณะ, 2559) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่นำวิถีชีวิตในท้องถิ่นต่าง ๆ มาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวตามภูมิสังคมของท้องถิ่น จึงนับว่าเป็นการตอบสนองการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนและประเทศไทย

การท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีในช่วงที่ผ่านมาได้มีการนำนโยบายการท่องเที่ยวเข้ามาปรับใช้ในการจัดทำแผนการพัฒนาจังหวัด ซึ่งจากแผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี ปี พ.ศ. 2561-2565 (ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2563) มีการเน้นการวางแผนการพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เชิงเกษตร เชิงจิตวิญญาณ เชิงประวัติศาสตร์ ประเพณี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมและทำการตลาดกับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวสูงให้มากขึ้น พร้อมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบภายในประเทศ และนานาชาติ เพื่อให้เป็นเครื่องหมายทางการค้า (Brand) ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดต่อไป (สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ปี พ.ศ. 2566-2570 ในประเด็นการพัฒนา ด้านการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวคุณภาพเชิงสร้างสรรค์ ด้านนิเวศน์ สุขภาพ วัฒนธรรมในพื้นที่ ประวัติศาสตร์ภาคตะวันตกและอารยธรรมทวารวดี (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1, 2565)

ศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดำเนินงานสนองแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในด้านงานศึกษาทดลองวิจัย ทดสอบ สาธิตข้อมูลงานวิจัยในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต และขยายผลให้แก่ประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงที่มีปัญหาในการทำการเกษตรเช่นเดียวกับพื้นที่ศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ (ศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2564) โดยการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมาได้มีการขยายผลการพัฒนาพื้นที่ออกไปในพื้นที่เกษตรกรในตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พร้อมทั้งตั้งแปลงเกษตรของเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในด้านเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นแปลงต้นแบบในพื้นที่ ตามรูปแบบศูนย์เรียนรู้ของศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ พร้อมทั้งส่งเสริมการศึกษาดูงานของแปลงเกษตรกรศูนย์เรียนรู้ต้นแบบในพื้นที่ โดยรับคณะศึกษาดูงานจากศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการรับคณะดูงาน และการจำหน่ายผลผลิตอีกทางหนึ่ง โดยที่ผ่านมาการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านแหล่งท่องเที่ยวตามโครงการพระราชดำริ (ทัศนีย์ และคณะ, 2561) มีประชาชนในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงเข้ามาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมในพื้นที่ศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ

ปณิธา วัลลภ

เกษตรกรในพื้นที่ได้มีการรวมกลุ่ม โดยจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลของศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ และดำเนินการจดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “เกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม” พร้อมทั้งพัฒนาแปลงเกษตรในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อเป็นจุดเรียนรู้ในพื้นที่ สามารถรองรับเกษตรกรในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียงได้เป็นอย่างดี แต่จากการร่วมประชุมปรึกษาหารือหรือการดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลฯ และศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ อย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ทำให้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในด้านของการระบายผลผลิตพืชอินทรีย์ และการขนส่งผลผลิตออกสู่ตลาด

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาของกลุ่มเกษตรกรดังกล่าว ประกอบกับแนวทางการพัฒนาของจังหวัดราชบุรีในด้านการท่องเที่ยว และกระแสการบริโภคพืชอินทรีย์ของกลุ่มคนรักสุขภาพทางกลุ่มเกษตรกรจึงคาดการณ์ว่าคนนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน โดยร่วมกับการศึกษาดูงานของศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยอาศัยกลุ่มเกษตรกรเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก และมีการเยี่ยมชมแปลงเรียนรู้เกษตรกรต้นแบบจะเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาการระบายผลผลิตพืชอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรในอนาคตอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคมของชุมชน
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคมของชุมชน
3. เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม

บททวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร
2. แนวคิดการท่องเที่ยว
3. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
4. แผนการพัฒนาที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
5. กลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม
6. การท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

พ.รศ. น.น.

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. พื้นที่เป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- ขอบเขตพื้นที่: พื้นที่ตำบลเขาชะงุ้ม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยเน้นแปลงเกษตรกรรมของสมาชิกกลุ่มเครือข่ายขยายผลฯ

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants): ประกอบด้วย 1) สมาชิกกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลฯ 2) ผู้นำชุมชนในตำบลเขาชะงุ้ม 3) ผู้นำศาสนา และ 4) ผู้ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว ด้านพัฒนา และตัวแทนชุมชน)

2. เครื่องมือวิจัย

- แบบสัมภาษณ์ข้อมูลชุมชน เพื่อศึกษาข้อมูลภูมิสังคมของชุมชน

- แบบสังเกต การร่วมทำกิจกรรมของชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลบริบทชุมชน

- แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคมของชุมชน โดยปรับปรุงจากคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, 2553)

- ประเด็นสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

- เก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการสำรวจกายภาพแปลงเรียนรู้ สัมภาษณ์เชิงลึก การประเมินระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคมของชุมชน

- การสนทนากลุ่ม ประชุมเชิงปฏิบัติการแบบเป็นทางการ และนำกลุ่มเกษตรกรไปศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ (ตามหลักระเบิดจากข้างใน) หลังจากนั้นจัดประชุมกลุ่มเพื่อร่วมกันประเมิน และระดมความคิดเห็น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- ข้อมูลบริบทชุมชน วิเคราะห์ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า และจัดทำข้อมูลบริบทของชุมชนโดยใช้สถิติพรรณนา

- ข้อมูลศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคมของชุมชน โดยประเมินจากแบบประเมินระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนนำมาคำนวณหาค่าคะแนนเฉลี่ยรายด้านตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว (คะแนนเต็ม 100 คะแนน) และจัดระดับศักยภาพเป็น 5 ระดับ (81-100=ดีเยี่ยม 71-80=ดีมาก 61-70=ดี 51-60=ปานกลาง และ 0-50=ต่ำ) และประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามองค์ประกอบด้านศักยภาพการ

Handwritten signature

ท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านต่างๆ จำนวน 4 ด้าน โดยตั้งเกณฑ์การให้คะแนนวัดระดับเป็น 5 ระดับ (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด)

- จัดทำแนวทางพัฒนาโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ตอนที่ 1 บริบทของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคม

จากการสำรวจข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพและชีวภาพของตำบลเขาชะงุ้ม พบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและเนินเขา มีพื้นที่เกษตรกรรมรวม 28,359 ไร่ (คิดเป็นร้อยละ 55 ของพื้นที่ตำบล) พืชเศรษฐกิจหลักที่ปลูกคือ ข้าว อ้อย และมันสำปะหลัง สภาพภูมิอากาศจากการวิเคราะห์สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร พบปัญหาวิกฤตขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง (พฤศจิกายน - มีนาคม) เกษตรกรจึงต้องพึ่งพาการขุดเจาะน้ำบาดาลและการจัดระบบบ่อน้ำในไร่นาเพื่อความอยู่รอด

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนมีศูนย์รวมจิตใจคือ วัดเขาเขียว-เขาเสด็จ ซึ่งประดิษฐานองค์พระใหญ่ที่คนในชุมชนร่วมแรงร่วมใจกันสร้างขึ้น และมีภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การสานเข่งไม้ไผ่ การสานส้มไก่ และการใช้สมุนไพรแพทย์แผนไทย เป็นต้น มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในพื้นที่ โดยเป็นที่ตั้งของศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้านโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีชื่อเสียง

ส่วนของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลฯ เกิดจากการรวมตัวกันของเกษตรกรที่เคยล้มเหลวจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวและใช้สารเคมี ต่อมาได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน การทำปุ๋ยหมัก และการทำเกษตรผสมผสานจากศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ ปัจจุบันกลุ่มได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนภายใต้ชื่อกลุ่ม “กลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม” ขับเคลื่อนระบบเกษตรอินทรีย์ภายใต้มาตรฐานการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) มีแปลงเรียนรู้หลัก จำนวน 10 แปลง (เช่น สวนอินทผลัม สวนมะนาว ปลอดภัย และแปลงเกษตรผสมผสาน เป็นต้น) สมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง เกื้อกูลกัน และพร้อมใจกันที่จะยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเรียนรู้วิถีพอเพียง

ตอนที่ 2 ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การประเมินคะแนนศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลฯ ตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว พบว่าคะแนนการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้มมีค่าเท่ากับ 73.05 ซึ่งจัดอยู่ในเกณฑ์ระดับมาตรฐานศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับดีมาก ดังตารางที่ 1 ดังนี้

Handwritten signature

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผล
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม

องค์ประกอบ	คะแนนจากการประเมิน	คะแนนเต็ม
1. ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	36.09	50
- ด้านกายภาพและชีวภาพ	(15.62)	(25)
- ด้านองค์ความรู้ ภูมิปัญญา	(20.47)	(25)
2. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	13.96	20
3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	10.20	15
4. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	12.80	15
รวม	73.05	100

การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้มของผู้ประเมินศักยภาพ จำนวน 5 ราย และนำผลการประเมินศักยภาพที่ได้ทั้งหมดหาค่าคะแนนเฉลี่ยตามหัวข้อย่อยในแต่ละองค์ประกอบด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้ง 4 ด้าน และแปลความหมายค่าคะแนนศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในแต่ละองค์ประกอบ (ตารางที่ 2) ดังนี้

ตารางที่ 2 ระดับการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านต่าง ๆ

องค์ประกอบ	ระดับการประเมินศักยภาพ
1. ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	
- ด้านกายภาพและชีวภาพ	มาก
- ด้านองค์ความรู้ ภูมิปัญญา	มาก
2. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	มาก
3. ศักยภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ปานกลาง
4. ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	มาก

จากผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้มสามารถอธิบายศักยภาพด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านศักยภาพการรองรับ อยู่ในระดับศักยภาพมาก ด้านกายภาพและชีวภาพมีสภาพอากาศในแปลงเกษตรมีความบริสุทธิ์ ไม่มีมลพิษ แต่หัวข้อที่ได้คะแนนปานกลางคือความสวยงามของภูมิทัศน์และการจัดการขยะที่ยังไม่เป็นระบบชัดเจนในบางแปลง ส่วนด้านองค์ความรู้

Handwritten signature

และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้คะแนนสูง เนื่องจากแปลงเกษตรสะท้อนอัตลักษณ์การฟื้นฟูดินตามแนวพระราชดำริ และการทำเกษตรอินทรีย์ PGS อย่างเด่นชัด มีคุณค่าในการสร้างรายได้ และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับ

- ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับศักยภาพมาก กลุ่มมีการจัดโครงสร้างคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนชัดเจน แต่ยังมีจุดอ่อนในเรื่องของการขาดแผนผังแสดงการใช้ประโยชน์พื้นที่ท่องเที่ยวที่เป็นระบบ และขาดอุปกรณ์หรือการฝึกอบรมการปฐมพยาบาล ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

- ด้านการให้บริการ อยู่ในระดับศักยภาพปานกลาง เป็นด้านที่ได้คะแนนน้อยที่สุด และจำเป็นต้องปรับปรุงเร่งด่วน เนื่องจากป้ายบอกทางเข้าสู่แปลงเรียนรู้ทั้ง 10 แปลงยังไม่ชัดเจน หิ้งน้ำสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวหมู่คณะยังมีไม่เพียงพอ ขาดป้ายสื่อความหมายอธิบายองค์ความรู้ในแต่ละจุด และสัญญาณอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ราบสูงบางช่วงยังไม่เสถียร รวมถึงยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกหรือทางลาดรองรับกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการ

- ด้านความดึงดูดใจ อยู่ในระดับศักยภาพมาก กิจกรรมมีความโดดเด่นสูง โดยเฉพาะหัวข้อการเรียนรู้วิถีชีวิตพอเพียง และการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวลงมือปฏิบัติจริง (Hands-on Experience) เช่น การทำปุ๋ยหมัก การปลูกพืช และการเก็บผลผลิตอินทรีย์ เป็นต้น อีกทั้งยังมีข้อได้เปรียบด้านความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักอย่างศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ ในรัศมีใกล้เคียง

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

จากการระดมความคิดเห็นผ่านกระบวนการกลุ่มร่วมกับเกษตรกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันคือ "ผลิตสินค้ามาตรฐาน สร้างแหล่งเรียนรู้ นำพาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น" และนำมาสังเคราะห์เป็นแนวทางและกลยุทธ์การพัฒนา 4 ด้าน ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การควบคุมปริมาณและมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ มุ่งเน้นการรักษามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ PGS อย่างเคร่งครัด โดยนำวงจรควบคุมคุณภาพ (PDCA) มาปรับใช้ในกระบวนการกลุ่ม วางแผนการผลิตพืชผักและผลไม้ (เช่น อินทผลัม มะนาว ผักสวนครัว) ให้สอดคล้องกับสมดุลน้ำและการหมุนเวียนฤดูกาล เพื่อให้มีผลผลิตรองรับนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี พัฒนาฉลากสินค้าและบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ที่แสดงรหัสแปลงและมาตรฐานความปลอดภัยเพื่อเพิ่มมูลค่า

กลยุทธ์ที่ 2 การส่งเสริมและยกระดับแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้ (10 จุดเรียนรู้) ปรับปรุงภูมิทัศน์แปลงเรียนรู้หลักทั้ง 10 แปลงให้สะอาด สวยงาม และปลอดภัย จัดตั้งระบบป้ายสื่อความหมาย (Interpretive Signage) ประจําฐานเรียนรู้แต่ละแปลง เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจขั้นตอนการฟื้นฟูดินและการทำเกษตรอินทรีย์ได้ด้วยตนเอง พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เร่งสร้างห้องน้ำสะอาด ปรับปรุงเส้นทางเดิน ป้ายบอกทาง และจัดหาอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น ประจำจุดท่องเที่ยว ออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยง (Routing) ระหว่างศูนย์ศึกษาวิธีการ

Author: [Signature]

พื้นที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มฯ และแปลงเรียนรู้ของกลุ่มเกษตรกรในลักษณะ Half-day หรือ Full-day tour

กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและชุมชน ประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อดิจิทัล ควบคู่กับการประสานงานหน่วยงานภาครัฐ (เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพัฒนาชุมชน) เพื่อปรับปรุงแปลงเรียนรู้เข้าสู่ปฏิทินท่องเที่ยวของจังหวัด เน้นการตลาดแบบเผชิญหน้า (Direct Marketing) ให้นักท่องเที่ยวซื้อผลผลิตสดใหม่จากแปลง และส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเป็นสินค้าของฝากที่ระลึก เช่น น้ำมะนาวพร้อมดื่ม และผลิตภัณฑ์อินทผลัมแปรรูป เป็นต้น ซึ่งช่วยแก้ปัญหาระบายผลผลิต

กลยุทธ์ที่ 4 การเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของสมาชิกอย่างยั่งยืน จัดทำระบบบัญชีฟาร์มและบัญชีกลุ่มที่โปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต จัดสรรผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม โดยกระจายรายได้สู่กลุ่มอาชีพอื่นในชุมชน เช่น กลุ่มจักสานแข่งไม้ไผ่สำหรับใส่ผลผลิตให้นักท่องเที่ยว และกลุ่มบริการอาหารท้องถิ่น เป็นต้น มุ่งเน้นการสร้างรายได้ที่มั่นคง (Passive Income จากผลผลิต) ควบคู่กับการสร้างความสุข และความสามัคคีในชุมชนตามหลักการพึ่งตนเอง

สรุปผลการศึกษา

1. บริบทของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคมของชุมชน

จากการศึกษาบริบท พบว่า กลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม มีความพร้อมด้านทุนทางสังคมสูง มีการรวมกลุ่มทำเกษตรอินทรีย์ PGS และผสมผสานที่เป็นรูปธรรมบนแปลงเรียนรู้ 10 แปลง มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ภายใต้ชื่อกลุ่ม “กลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม” มีกิจกรรมแบ่งปันความรู้หลักการทำเกษตรอินทรีย์ให้คนที่มาเยี่ยมชม ได้ทดลองปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตผักด้วยตนเอง

2. ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคมของชุมชน

จากผลการประเมินระดับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามภูมิสังคมของชุมชน ตามองค์ประกอบด้านศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำนวน 4 ด้าน พบว่า 1) ศักยภาพการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (ด้านกายภาพและชีวภาพ และด้านองค์ความรู้ ภูมิปัญญา) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับมาก มีคุณค่าที่เกิดขึ้นจากผลผลิตทางการเกษตรมีคุณค่าในการสร้างรายได้ และเป็นแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ พร้อมทั้งสามารถสะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนได้ และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนเพื่อช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการส่งเสริมการเกษตรร่วมกันทั้งในระดับชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในระดับจังหวัด ระดับภาค หรือระดับประเทศ 2) ศักยภาพด้านการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับมาก โดยมีโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีเอกสารกำหนดโครงสร้างบริหารงานของกลุ่มเกษตรกร ระเบียบข้อบังคับ

พชรพร ทน.

หรือแผนการปฏิบัติงาน ที่ทุกคนรับทราบและถือปฏิบัติร่วมกัน มีการบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภค ในแหล่งท่องเที่ยวในสภาพดี สวยงาม สะดวก และปลอดภัย และในชุมชนมีการยอมรับ ได้รับ ประโยชน์จากการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) ศักยภาพ การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับปาน กลาง โดยมีบุคลากรพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวตลอดเวลา และมีความเชี่ยวชาญในการต้อนรับ ประชาสัมพันธ์ แต่ต้องมีการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวเป็นอันดับแรก เช่น ห้องน้ำ ทางเดินเท้า ไฟฟ้า ประปา บ้ายสื่อความหมาย บ้ายบอกเส้นทางต่าง ๆ และสัญญาณ Internet เป็นต้น 4) ศักยภาพการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับมาก โดยมีแหล่งท่องเที่ยวมีการเรียนรู้วิถีชีวิตแบบพอเพียง และสาธิตการ ทำกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ โดยนักท่องเที่ยวสามารถร่วมทดลองปฏิบัติในพื้นที่ และมีการ ให้บริการด้านความรู้ และข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งมีการบรรยายข้อมูล ต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยว และการสาธิตวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ อย่างละเอียด ดังนั้น คะแนนศักยภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขา ชะงุ้ม เปรียบเทียบกับคะแนนจากคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีค่าเท่ากับ 73.05 คะแนน ซึ่งจัดอยู่ในเกณฑ์ระดับมาตรฐานศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับดีมาก

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรเครือข่าย

ขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม

จากกระบวนการกลุ่มของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริเขาชะงุ้มได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ภายใต้ชื่อ “กลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผล โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม” มีวิสัยทัศน์ว่า “เราจะเป็นกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตและ จำหน่ายสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐาน สร้างแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร นำพาความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น” พร้อมทั้งจัดทำกลยุทธ์แนวทางการพัฒนาของกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผล โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่

- 1) กลยุทธ์การควบคุมปริมาณและมาตรฐานสินค้า โดยนำหลัก PDCA มา ประยุกต์ใช้
- 2) กลยุทธ์การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งเรียนรู้เชิงเกษตร เป็นการพัฒนา เกษตรกรให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ภายนอก โดยปรับปรุงกิจกรรมทางการเกษตรให้ นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ และวางแผนพัฒนาสถานที่แหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยว เชิงเกษตร จำนวน 10 จุด พร้อมเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชน
- 3) กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดชุมชน เป็นการขยายผลตลาดชุมชนเพื่อรองรับ ผลผลิตในชุมชนทั้งพืชผัก ไม้ผล พืชไร่ ปศุสัตว์ และผลิตภัณฑ์จากผลผลิตการเกษตร

Witorn 2024.

4) กลยุทธ์การเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดี เป็นการพัฒนาชีวิตของเกษตรกรให้ดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการดำรงชีวิต และการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- ด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการ (เร่งด่วน) เนื่องจากผลการประเมินศักยภาพด้านการให้บริการอยู่ในระดับ "ปานกลาง" ควรปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน โดยเฉพาะการจัดทำห้องน้ำ การติดตั้งป้ายสื่อความหมาย การขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตในพื้นที่แปลงเกษตร
- ด้านการบริหารจัดการและเครือข่าย กลุ่มเกษตรกรควรนำกลยุทธ์การควบคุมมาตรฐานสินค้า (PDCA) มาใช้อย่างจริงจัง เพื่อรักษามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (PGS) ให้ยั่งยืน และควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ประกอบการภายนอก บรรลุโปรแกรมการท่องเที่ยวของกลุ่มเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวหลักในจังหวัด
- ด้านการสร้างจุดเด่นและกิจกรรม ควรพัฒนาแปลงเรียนรู้หลักทั้ง 10 จุด ให้มีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน และควรเพิ่มกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยว "มีส่วนร่วม" (Active Participation)
- ด้านการตลาดดิจิทัล ควรส่งเสริมการตลาดเชิงรุกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Facebook, TikTok) โดยเน้นการเล่าเรื่อง (Storytelling)

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- การศึกษาความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจ ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจ และรายได้ที่เพิ่มขึ้นจริงของครัวเรือนหลังจากมีการพัฒนาตามแนวทางนี้
- การศึกษารูปแบบการตลาดดิจิทัลสำหรับท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศึกษาพฤติกรรมและการรับรู้ของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายต่อการท่องเที่ยวในเขตตำบลเขาชะงุ้ม เพื่อออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้แม่นยำยิ่งขึ้น
- การศึกษาขยายผลสู่ชุมชนข้างเคียง วิจัยเกี่ยวกับโมเดลการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างตำบลเขาชะงุ้มกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในอำเภอโพธาราม เพื่อสร้างเป็นเส้นทางท่องเที่ยวระยะเบียงเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระและบทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาและความเอาใจใส่อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผาณิตย์ นาขยัน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รวมถึงผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชชานนท์ สมบูรณ์ชัย และอาจารย์ ดร.ปานแพร เขาวนัประยูร อุดมรักษาทรัพย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางที่ถูกต้อง และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

อนุชิต วัฒน.

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และขอขอบพระคุณความร่วมมืออย่างดียิ่งจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเครือข่ายขยายผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเขาชะงุ้ม ผู้นำชุมชนตำบลเขาชะงุ้ม และเจ้าหน้าที่ของศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อมูล ร่วมประเมินศักยภาพ และสละเวลาเข้าร่วมประชุมกลุ่มระดมสมอง จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงบรรลุตามเป้าหมายทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2554. **คู่มือท่องเที่ยวเชิงเกษตร**

(Agro Tourism). กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1. 2565. **แผนพัฒนาจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ปี พ.ศ. 2566-2570**. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง.

กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 10. 2566. **แผนการใช้ที่ดินตำบลเขาชะงุ้ม อำเภोधุมพารา จังหวัดราชบุรี**. ราชบุรี: กรมพัฒนาที่ดิน.

ทัศนีย์ นาคเสนีย์, ชลธิชา พันธุ์สว่าง และ สมเนตร จันทวิชชประภา. 2561 บริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดราชบุรีในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน. น. 1567-

1578. ใน การประชุมวิชาการระดับนานาชาติครั้งที่ 6 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง “การเกษตรก้าวไกล สังคมไทยยั่งยืน”. 1 มีนาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี.

ศลิษา อีรานนท์ และ ประภาศิต โสภณจรัสกุล. 2559. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: ทางเลือก-ทางรอดของการท่องเที่ยวไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 8(2), 206-215.

ศูนย์ศึกษาวิธีการฟื้นฟูที่ดินเสื่อมโทรมเขาชะงุ้มอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2564. **รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปี 2564**. ราชบุรี: กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงานกปร.). 2562. **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาราช บรมนาถบพิตร**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ธนอรุณการพิมพ์.

สำนักงานจังหวัดราชบุรี. 2563. **แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2561-2565 (ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2563)**. ราชบุรี: สำนักงานจังหวัดราชบุรี.

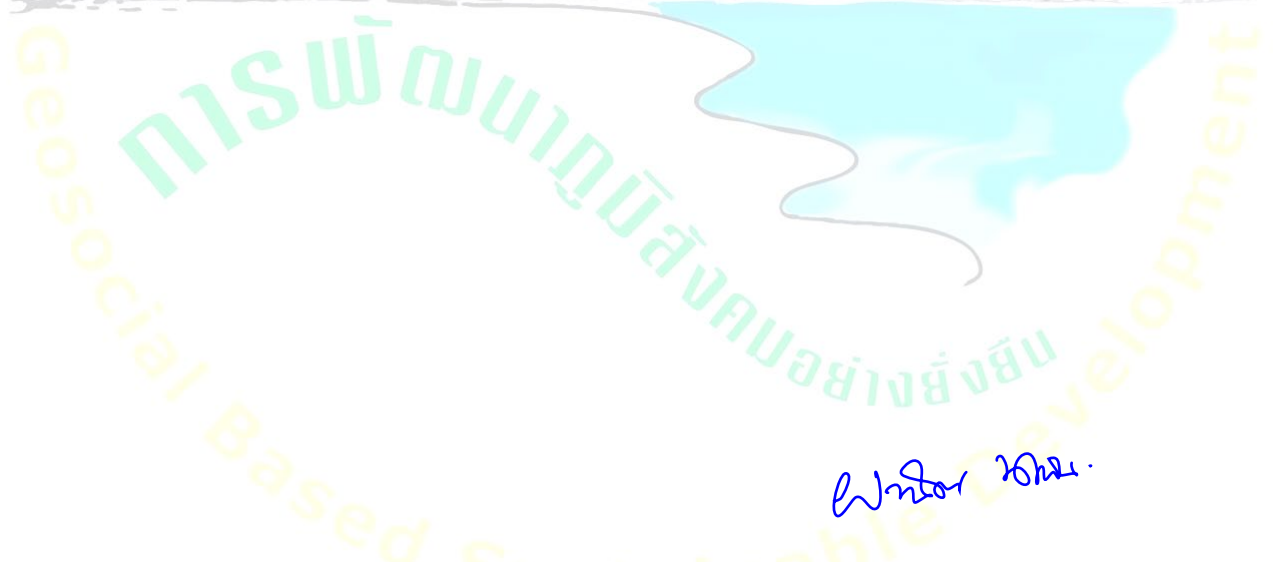
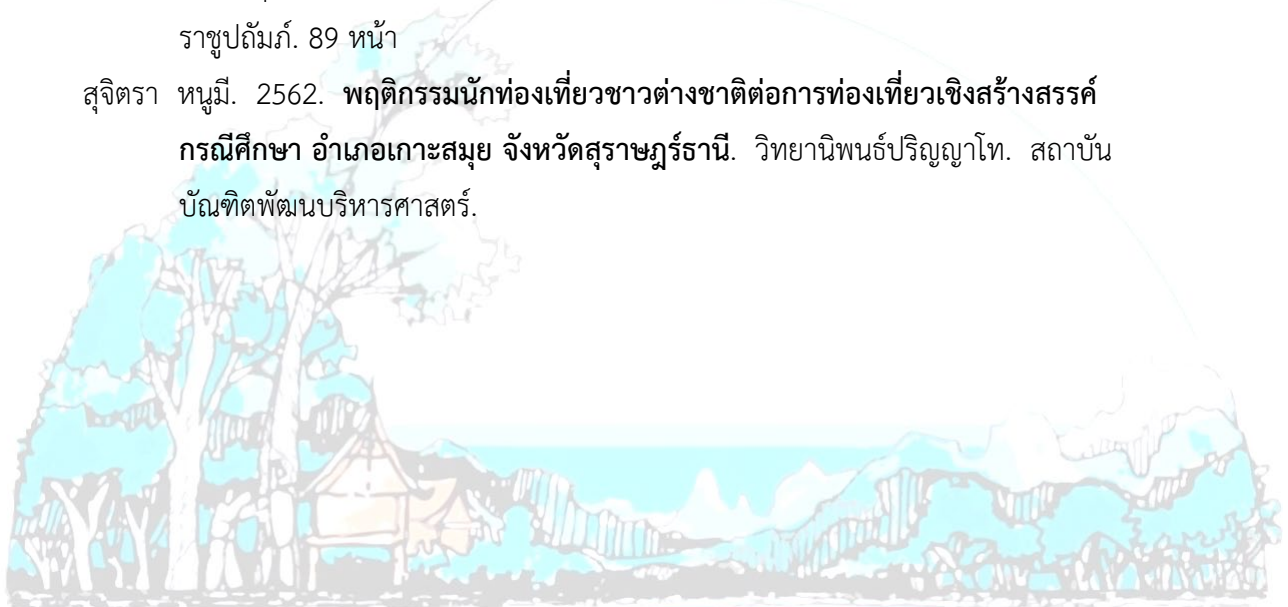
_____. 2565. **แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2566-2570 (ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2567)**. ราชบุรี: สำนักงานจังหวัดราชบุรี.

พริศรา นาค.

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2553. **คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php> (7 ธันวาคม 2565).

_____. 2557. **คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์. 89 หน้า

สุจิตรา หนูมี. 2562. **พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กรณีศึกษา อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Witorn หนูมี.

สืบค้นข้อมูลเล่มการค้นคว้าอิสระฉบับสมบูรณ์
ได้ที่ เว็บไซต์
Link: <http://.....>